

بررسی جایگاه زنان روستایی از بُعد اقتصادی و فرهنگی و هنری های دستی

دکتر رحمان قره باش

فعال اقتصادی

عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی استان گلستان

عضو هیات مدیره اتاق مشترک ایران و ترکمنستان

الف (بُعد اقتصادی

زنان روستایی ایران نقش تعیین کننده ای در حیات اقتصادی خانوار دارند . اکثر شروع فعالیت های زنان از سنین پایین شروع می شود و تاسنین پیری ادامه می یابد .

زنان روستایی علاوه بر فعالیت های داخلی منزل در تولیدات صنایع دستی از جمله دستبافته هایی چون فرش، جاجیم ، گلیم ، نمد ، و دیگر تولیدات خود مشارکت جدی داشته و این امر مستقیماً بر درآمد خانوار تأثیر گذار بوده و بدین شکل با عرضه ی نیروی کار رایگان خود در تأمین برخی نیازها و کالاها و خدمات مورد نیاز خانواده بوده و در جهت کاهش هزینه و مخارج خانواده قدم بر می دارند ، در نتیجه خانواده می تواند در آمد خود را صرف کالاها و خدمات بیشتر نموده و سطح رفاه خود را افزایش دهد . تعیین و مشخص نمودن میزان درآمد زنان روستایی در کشور و نقش آن در اقتصاد خانوار به صورت کمی بسیار سخت و مشکل است و در این زمینه مطالعات و پژوهش های جامعی در کشور صورت نگرفته است .

(از سال ۱۳۷۰ به بعد مطالعات و پژوهش ها در زمینه های مختلف از ایجاد شرکت های تعاونی و اتحادیه ها پایه ریزی شد و در سال ۱۳۷۵ مطالعاتی در ارتباط با بیمه قالیبافان انجام شد و در سال ۸۸ در مجلس شورای اسلامی ایران بیمه ی قالیبافان و مشاغل خانگی به تصویب رسید و زنان روستایی به غیر از مشاغل اداری صرفاً خانه دار تلقی می شدند و تولیدات خانگی نیز به عنوان یک مشاغل خانگی محسوب شد .)

تأثیر برنامه های آموزشی در اشتغال زایی و درآمد آفرینی

عمده ترین فاکتورهایی که می تواند موجب رشد و شتاب آموزش های مهارتی گردد جدا از نوع ، نحوه و چگونگی ارائه ی آموزش ، عواملی است که به عنوان آثار پس از اجرای آموزش های مهارتی نمود پیدا خواهد کرد که عمده ترین پارامترهای ایجاد انگیزه و تمایل در زنان جامعه ی روستایی برای جذب و گرایش به سمت آموزش های مورد نظر نیز همین فاکتورها، یعنی اشتغال زایی و درآمد آفرینی آموزش های مهارتی ارائه شده می باشد .

در آمد زایی ، یکی از عوامل بسیار مهم و تأثیرگذاری است که نقش فوق العاده ارزنده ای در جذب افراد برای ایجاد اشتغال و رشد و توسعه ی اقتصادی جوامع ایفا می نماید . همچنین ایجاد انگیزه در زنان شاغل در رشته

های هنرهای دستی و مشاغل خانگی ، به منظور مشارکت در فعالیت های آموزشی مربوط می باشد ، زیرا لزوم کسب درآمد ، رکن اصلی از زندگی زنان روستایی را تشکیل می دهد.

موانع و مشکلاتی که در بخش آموزش برای زنان مشهود است عبارتند از :

- ۱_ عدم سهولت در دستیابی به امکانات آموزشی به لحاظ کمبود زنان مربی در جامعه ی روستایی
- ۲_ پایین بودن موقعیت فردی و اجتماعی زنان در خانوارها و جامعه ی روستایی به آموزش های رسمی کشور
- ۳_ عدم دسترسی به نهاده ها و مراکز جهت استفاده از خدمات آنان
- ۴_ عدم رشد فرهنگی و نبود تشکل های تولیدی در جامعه ی زنان روستایی کشور
- ۵_ عدم برداشت صحیح برخی برنامه ریزان و مجریان در نحوه و چگونگی انتقال تکنولوژی که در نهایت موجب سرخوردگی هنرمندان و تولیدکنندگان روستایی در زمینه ی کسب آموزش می گردد
- ۶_ عدم سنخیت برخی از برنامه های آموزشی با نیازها و توانایی های آنان
- ۷_ عدم وجود سیاست گذاری های مناسب به منظور هدایت تولیدات حاصل از دسترنج زنان روستایی و عدم برنامه ریزی مناسب جهت توزیع و عرضه ی محصولات تولیدی آنان

آموزش

جامعه ی نوین جهانی به نقش آموزش در ارتقاء کیفی و بهبود معیارهای حاکم بر جوامع پی برده است و ثمره این درک صحیح پیشرفت های شگرفی است که در عرصه های گوناگون جوامع حاصل گردیده است . جامعه ی ما نیز از این قاعده مستثنی نبوده و نیست ، و در سایه ی پیشرفت های روز افزون به نتایج قابل توجهی دست یافته است لیکن در بسیاری موارد جامعه ی ما نتوانسته است هماهنگ با دیگر جوامع حرکت بکند . آموزش و ترویج می تواند کلید رسیدن به واقعیات مورد نظر در جامعه باشد ، با ارائه ی کلاس ها و آموزش های فنی و کاربردی در زمینه ی تولیدات صنایع دستی توسط زنان توانایی های آنان را در زمینه های مختلف بهبود ببخشد و می تواند به سمت رمان های مورد نظر سوق دهد ، باید توجه داشت که ایجاد زمینه های لازم در جامعه زنان روستایی برای رسیدن به حد مطلوب بخصوص در زمینه ی اشتغال زنان روستایی کشور از حالت سکون به حال فعال در بیاورد آموزش می باشد .

از طرف دیگر ترویج و اشاعه ی آموزش ها می تواند اثرات این آموزش ها را در بین فراگیران گسترده و فراگیرتر نماید و به تبع آن نتایج بدست آمده را تحت الشعاع قرار دهد و اکثر تولیدات صنایع دستی توسط زنان روستایی کشور شکل می گیرد.

از آموزش تعاریف گوناگونی شده است، اما بطور کلی آموزش مجموعه ای از فعالیت های پیوسته و دارای نمایش های متقابل آموزشگر به کمک فنون آموزش و وسایل دیداری و شنیداری ، نتایج حاصل از پژوهش ها و تجربه ها را در قالب برنامه های آموزشی به فراگیران خودانتقال بدهد.

در یک فرایند آموزشی عواملی مؤثر هستند از جمله :

۱_ آموزش گر : روش های آموزش ، تئوری های یادگیری و نیز محدودیت های آموزش بزرگسالان را لازم است بخوبی شناخته و بکار گیرد ، همچنین آموزش گر باید شرایط خاص رفتاری و علمی را دارا بوده و مسائل خاص جامعه و فرهنگ مخاطبین هر یک از مناطق کشور را بشناسد .

۲_ محتوا و برنامه های آموزشی : فاکتور فوق یکی از ارکان بنیادین آموزش است و ضرورت دارد در هر برنامه ی آموزشی اهداف کمی و کیفی مشخص باشد . مثلا مرز و مقدار اهداف شناختی ، عاطفی ، یا مهارت های فنی و عملی و محتوایی هر یک بایستی کاملا معلوم باشد .

۳_ امکانات : می تواند شامل وسایل و مواد آموزشی و کمک آموزشی ، تجهیزات و تدارکات لازم ، خوابگاه و غذا و... باشد .

۴_ محیط و فضای آموزشی : شامل عواملی چون نور ، صدا ، سرما ، گرما ، ایمنی ، سهولت دسترسی ، شکل و فضا و عواملی دیگر که به نوبه ی خود بخش مهمی را در بر می گیرند ، فضای صمیمی و پر از لطف باشی از نوع رابطه ی ایجاد شده بین آموزش گر و فراگیر می باشد .

تمامی عوامل فوق بایستی به نحوی کنترل گردند تا تعادل آموزش مطلوب فراهم شود.

بعد فرهنگی

زندگی زنان روستایی در ابعاد مختلف فرهنگی و اجتماعی خود در صحنه های تلاش و سازندگی در تربیت نسل آینده و در بیان احساسات و انتقال جلوه های حیات معنوی خود را با نشستن در پشت دار قالی و دیگر تولیدات صنایع دستی بروز می دهد و به ثبت نواها و آواها و راز و نیاز خود می پردازد و به این امر افتخار می کند ، این هنرمندان گمنام با خلق آثار هنری اش به غنای جوامع روستایی می پردازد . هر جامعه ی پویایی که با یکسری روابط اجتماعی ، تاریخی ، ادبی ، افسانه های اسطوره ای و هنری خود زندگی اش را تداوم می بخشد . جلوه های آداب و رسوم و عقاید ملل مختلف با برگزاری مراسم آئینی و شئون عقیدهتی بجای مانده از اعصار تاریخی گویای این مدعاست .

زنان روستایی در باورها و احیاء فرهنگ و اعتقادات منطقه ای و ملی نقش اساسی داشته و دارند ، بدین ترتیب زنان در مناطق روستایی و صنعت توریسم به لحاظ مبادلات فرهنگی در سطح ملی به یکدیگر اثر متقابل دارند و از این طریق بسیاری از ارزش های هنری و تاریخی و ملی کشورهای تولید کننده صنایع دستی به میام مردم ممالک جهان انتقال می یابد و عامل صدور ارزش های والای فرهنگی خالقان اثر که همانا زنان سخت کوش و هنرمندان ماهر و زبر دست روستایی است.